"Sonuncu şeirlər" silsiləsindən

Xatirə

1.

Saf sular - uşaqların duzlu göz yaşı kimi,
qadınların günəşə can atır bəyaz cismi,
Bakirə qızcığazın sığındığı divarın
Dibində zanbaqların ipək bayraq əsimi...
Mələklərdi ucuşan. Yox... otlar arasında
Sehə batan əllərdi çırpınıb qanad çalan.
Fərq etməz qəmli qıza - mavi göylərdi, yoxsa,
təpələrdi üstünə bu kölgələri salan.

2.

Ah, islaq pəncərədə köpüklənir damlalar!
Qızıla çalır orda o solğun yolun sonu.
Quş nəğməsiylə dolu söyüd yarpaqlarına,
Gör necə də bənzəyir qızların yaşıl donu.
Göz qapağına oxşar sarı zambaqlar kimi
açılıb səadətin... Qızıl pul kimidir, bax,
bir azdan boz güzgüyə baxan sevgili günəş.
Sənsə ona baxırsan, qadınım, qısqanaraq.

3.

Qonşu tatada durmuş boy-buxunlu bir qadın.
Ayaqları altında əzik güllər qoxuyur...
Əlində çətiri var, dayanıbdı qürurla.
Uşaqları uzanıb yerdə kitab oxuyur.
Heyhat! O getdi birdən... ayrılıb getdi qəfil -
təpələr arxasında itən bir mələk idi.
Həyəcandan qaralıb, qadın buzdu, elə bil,
arxasınca qaçansa qaçır, dayanmır qəti...

4.

Ah, bu yaşıl çəmənlik, bu qüssəli sıx otluq!
Bu müqəddəs apreldə Aydan axan nur seli...
Sahil viranəsindən fanilik qoxusunu
Yazın öz tilsimiylə qovub dağıdan yeli...
Küləyə arxalanan sakit qovaqlar kimi
divarların dibində ağlasınlar astaca..
Sonra da boz sularda nə bir kölgə, nə bir iz -
yırğalanan qayıqda, heykəltək yalqız qoca...

5.

Oyuncağa dönmüşəm tutqun sular əlində
Qayığım hərəkətsiz, nə güc var, nə cəsarət.
Nə o sarı çiçəyi üzə biləcəyəm mən,
Nə kül rəngli sulardan baxan gülləri, əlbət...
Söyüdləri bürümüş hörümçək torlarını
Çırpınan qanadlarla nə titrədir arabir?
Qamışlıqda qönçə yox... Qayığım bir daş kimi
görən lilli sularda hansı zülmətə enir?

* * *

Gözlərimiz önünə nədən pərdə tutmusan -
qandanmı, ya oddanmı, ölümdənmi, ey ürək?
Qopub hər iniltidən, yıxıb nə var yolunda
Cəhənnəmdən əsirmi yoxsa bu çılğın külək?
Qisas nədir? Heç nə!.. - Yox!
Biz qisas təşnəsiyik!
Qoy ölsün hökmdarlar, senatdakı varlılar!
Sus, ey tarix, danışma! Qanla çataq istəyə!
Terrora, od-alova qurban getsin hər nə var!
Ölkə qurmaq vaxtıdır, canım, didişmək öyrən.
Sərhədlər, sədlər yıxıq: görən, bizi nə gözlər?!..
Bezdik imperiyalardan, qoşunlardan, xalqlardan.
Odu kim körükləyir? - Biz! Və dost olan kəslər!
Ah, nifrət uğultusu! İşləmək? Heç vaxt! Heç vaxt!
Qoy Avropa, Asiya, Amerika yox olsun!
Hamımızı bətninə alacaq bir gecə var -
Qoy qisas marşımızla düz-dünya dağılsın!
Vulkanlar da püskürdü... Okeanlar da susdu...
Biz hamımız qardaşıq! Hamımız birik, dostum!
Yaxın gəlin, ey yadlar, məndən incik olanlar!
Ardımca! Ah, məni ki əsir alıbdı torpaq! -
O töküldü üstümə, aldı məni altına...
Heç nə yoxdu! Burdayam!
Yenə burda... Yaxşı bax!..

Mişel və Kristina

Cəhənnəmə!.. Günəş getsin bu sahillərdən!
Heç işıq da istəmirəm, qaralsın yollar.
Şimşək çaxır, dolu vurur, yağışlar döyür.
Çarəsizdi söyüdlüklər, qədim binalar.
Ağ quzular, solğun güllər, tağlı körpülər!
Qaçın! Çöllər şimşəklərin süfrəsindədi.
Qara köpək keşik çəkir dibsiz boşluğa,
Siz qurtulun! - İldırımlar öz işindədi!
Vaxt yetişib, göydən zülmət, kükürd yağanda,
Ey sürülər, siz sığının güvəncli yerə.
Aman Tanrım, bəs mən necə... ruhum ki uçur,
Uçub keçir buludlardan ənginliklərə -
Yolu bir dəmir yoludu sonu görünməz.
Keçər yüz Solondan böyük bir yurdun üstdən.
Vəhşi canavarlar kimi ordular keçər,
Keçər qədim küçələrdən hey dəstə-dəstə.
Bax, bu böyük Avropanı tufanlar sarır,
Tügyan edir din adında qasırğaları!
Sonra da bu Ay işığı hər yanı tutar,
Sonra zülmət gecələrdə cövlan eyləyən
Qorxu toxumları səpən atlılar çapar.
Görən onlar qoyacaqmı seyr eləməyə
Görüm necə nur sellənir vadi uzunu;
Görüm bəyaz zambaq kimi həmin qadını,
Kişini və yanındakı bəyaz quzunu...
Bunlar Mişel, Kristina, bir də Məsihdi! -
Bütün İdilliyaların sonudur, sonu...

Bir damla göz yaşı

Quşlardan, otlaqlardan, kəndli qadınlarından
uzaqlara çəkilib, yerə atıb dizimi,
süpürgə güllərinin ılıq yaşıllığında
meşə kölgəliyində içirdim acgöz kimi.
Daxmamdan xeyli uzaq lal qarağaclar altda,
Qürubun qaşqabaqlı tutqunluğu içində,
Bu sarı qumqumadan, cavan Luazdan, axı
qızıl nektardan başqa nə içəydim içəndə?
Elə bil meyxanənin yaman üzü mən idim,
Sonra da elə bil ki, dəyişdi göylər bütün.
Qaranlığa qarışdı bütün göllər, vağzallar,
Bir də mavi gecədə gözə çarpan hər sütun...
Hopdu meşənin nəmi qumluqların bətninə,
Soyuq küləklə yağdı göydən dənəvər dolu.
Mən bir qızılaxtaran, daş-qaş, mirvari gəzən,
Varmı özgə istəyim, varmı başqa bir yolum?..

May, 1872

Qara qarağat çayı

Dərəyə tökülür Qarağat çayı,
Qarğalar baş vurur mələklər kimi -
Dəli dalğaların dalınca düşüb,
sanki izləyirlər sehirli suyu...
Küləksə bir yandan girir şamlığa
Hər yerə can atır, çırpınır, itir...
Elə bil dalanın, malikanənin,
Sirrini bilməkçün bir divanədir...
Sanki cəngavərin kölgəsi burda
Bölüşür onunla hekayətini -
Söyləyə-söyləyə gəzir bayırda
Hər şeyin çölü tək safdı batini...
Qoy yolçu boylanıb baxsın kənardan.
Ruhu aram tapsın, hüzur qazansın.
Meşə əsgərləri, - qarğalar, salam!
Qoy evdən çıxmayan kəndli utansın;
Tanrı bundan ötrü göndərib elə
Siz o xəsisləri qovasız çölə...

May, 1872

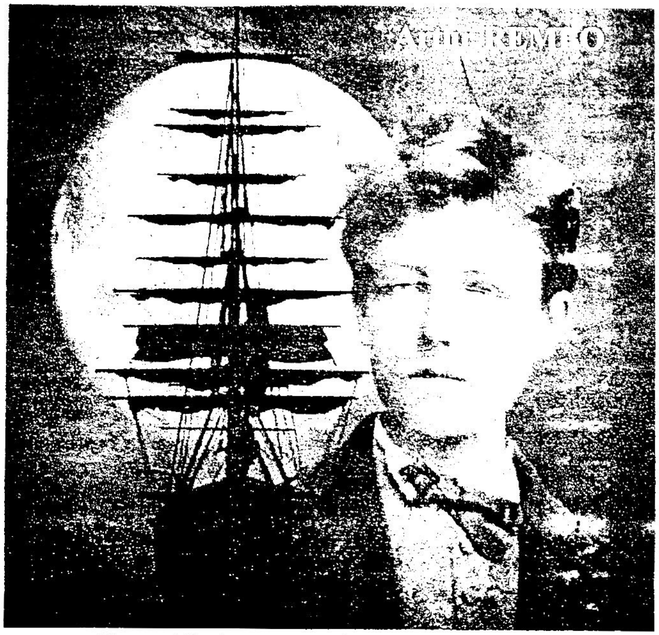

May şəridləri

Şəfəqə bürünmüş cökəlikdəcə
İçimin ovçuluq təşnəsi söndü.
Qaranlıq qarağat kolluqlarında
Sürünün nəğməsi çırpınır indi.
Qoy gülsün qanımız damarımızda,
Məsum budaqlar da, bax, qucaqlaşır.
Göy üzü tərtəmiz mələk kimidi,
Dənizdə laciverd dalğalar daşır.
Çıxıram... Günəş öz şüalarını
Qoy sancsın sinəmə, çöküm çəmənə.
Burda üzülümmü? Boş şeydi! Təki,
dərd vida söyləsin biryolluq mənə!
Faciəylə dolu bu yay lap məni
Kəndirləsin daha qoy öz atına.
Ey ana təbiət, sənin üzündən
Ömrüm miskin kimi yetməsin sona.
Bütün çobanları bu yer üzünün,
Ölüb yox olmasın bir də heç zaman.
İlin fəsilləri qoy əzsin məni,
Bu aclıq, susuzluq, nədirsə, yəni,
mən sənə edirəm indi ərməğan
ey ana təbiət, uzat əlini,
məni al qanadın altına bu an.
Heç kimin üzünə gülümsəmərəm,
Aldanan deyiləm kim olsa daha.
Mənim bəlalarım, dərdlərim belə,
qovuşsun biryolluq qoy azadlığa.

Ən uca qüllənin nəğməsi

Mən ancaq kefə uymuş
Çılğın bir cavan idim.
Elə çılğınlıqla da
Özümü məhv elədim.
Kaş bir gün gələydi ki,
Sevgi bir şah olaydı.
Öz-özümə söylədim:
- Bəsdi! Yeri! Get, haydı!
Heç gələcəyə belə
Sevinc vəd etmirəm mən.
Ey tənhalığın ruhu,
Şübhələnmə özündən!
O qədər dözmüşəm ki,
Bilmirəm necə oldu,
əzablarım, dərdlərim
bu cür göyə sovruldu.
Qara təşnəliyimdən
Damarlarım dərd çəkir.
Boş qalmış çöllər bəzən
İradəyə diz çökür;
İyrənc həşəratların
Tanış səsləri altda
Alaqlara bürünür,
İtir çiçək də, ot da.
Ey itkilər üzündən
Dilənçi olan ruhum!
Bircə sənsən pak, təmiz,
Tək sənsən varım, yoxum!
Bəs hardadır görəsən
Bakirə Qız duası?
Hardadı o duanın
İtirilmiş dünyası?
Mən axı kefə uymuş
Çılğın bir cavan idim.
Elə çılğınlıqla da
Özümü məhv elədim.

May 1872

Əbədiyyət

Onu tapmaqdan ötrü
Axtaranlar çox əlləşib.
Əbədiyyət olan yerdə
dəniz günəşlə birləşib!
Keşik çəkən ruhum, sən,
miskin gecə zülmətinə
bu al rəngli səhərlərin
şəfəqindən danış yenə.
Çəkilən əzabların,
çabaların yükünü
atın! Qaldırın göyə
insanların görkünü.
Yalnız bu tonqalların
atlas rəngli alovu
Ülvi Boredan nur alır.

Sengiməyir bir hovur.
Burda boş sözlər ilə
Yola getmir bu dünya:
Nə bir ümid kölgəsi,
Nə dua, nə də röya...
Əzabdan qaçmaq olmur -
Öyrəşməkdən savayı
Heç kimə heç nə qalmır...
Onu tapmaqdan ötrü
Axtaranlar çox əlləşib -
Əbədiyyət olan yerdə
dəniz günəşlə birləşib!

May 1872

Qızıl dövr

Şükutda eşidilir
Mələk misallı bir səs...
Söhbət məndən gedirsə,
Nədən ciddiləşdi bəs?
Gör nə qədər çaşqınlıq,
Gör nə qədər sual var.
Adamın ağlını alır
Sərxoş eləyir onlar.
İndi bu sevinc, bu nur
qülləsini qalxanı:
gördüyün bax bu yazı,
təmtəraqlar dünyası
sənin kimi insanın
bil ki ailəsidir.
Və ilaxır, və sair...
Sükutda eşdilir
Mələk misallı bir səs...
Söhbət məndən gedirsə,
Nədən ciddiləşdi bəs.
Sonra gözəl nəğməsi
eşidildi qəfildən.
Səsdə alman ahəngi
bir ehtiras duydum mən.
Dünya günah içində -
Qəribə deyil ki, bu.
Yaşa! Dərdin, aləmin,
qoy uzaq olsun yolu.
Aman... bu gözəl qəsr!
Ah, gözəl işıq seli.
Sənin ömrünün necə
Müqəddəsmiş hər ili!
Gör hansı zamandayıq,
Gör işıq hardan yağır.
Qardaş - uca, hökmlü...
Və sair və ilaxır...
Sən ey əzəmətli xor,
Mən də nəğmə deyirəm!
Yalvarıram, qardaşlar,
Görün nə istəyirəm:
Siz mənim həyatımı
Şərəfə bürüyün bir,
bürüyün şan-şöhrətə,
və ilaxır və sair...

İyun 1872

Gənc cütlük

Yaşıla, maviyə çalır pəncərə,
Hər yanda mücrü var, sandıqçalar var.
Sarmaşıq divara elə dırmaşıb,
Sanki gülümsəyir eşikdə divar.

Nədir bu çaxnaşma, bu israfçılıq?
Ruhlar kabuslarla oyunmu qurub?
Afrika mənşəli bir pəri gəlir,
Hər küncdə, bucaqda bərkidir toru.

Gəlir... Narazıdır o doğma kəs də,
Burda daldalanır - bufetdə qalır...
Cütlük yoxdu burda, nə olsun amma
Dəyişməsin gərək bundan əhvalı.

Aralı düşəndə sevgilisindən,
Burda küləklər də çaşdırır onu.
Çeşmənin başında su pəriləri
Oynayır... Oyunun görünmür sonu.

Ah, gecə gəlincə başlar bal ayı,
Bal tək üzlərindən yağar təbəssüm.
Süzülər, eləcə bürüyər göyü,
Siçovul da bilməz, nə təhər dözsün...

Sükutda açılan bir güllə kimi
Qəfil yaxalayar bu işıq səni.
Sən ey Vifleyemin bəyaz kabusu,
Qoru pəncərənin maviliyini!

27 iyun 1872

Brüssel

İyul, Regent bulvarı

Uzanır Yupiter sarayınacan
Amarant kolları cərgələnərək...
Bilirəm, səhranın lacivərdinə
Qatırsan bu yerdə min çalar, min rəng.

Bir güldü şamlıqda qürub günəşi,
Yalqız quşlar üçün ora qəfəsdi.
Gör necə oxuyub cəh-cəh vururlar,
Bu, gözəl aramgah, bu, gözəl səsdi...

Köhnə ehtiraslar, kimsəsiz evlər!
Sevgi divanəsi qızı andırır.
Bu onun köşküdür...
Bu toran eyvan
həm də ki, bu güllük - Cülyettanındır.

Yaddaşım oyadır Henriyetanı,
Dağlar qoynundakı o kiçik yeri.
Göylükdə oynaşan o şeytanları
Geniş üfüqlərə yüyürənləri.

Gitarası əldə, sözü dodaqda,
yaşıl skamyada bir irland qızı,
özünün şimşəkli cənnəti haqda
nəğməsiylə birgə ruhlara sızır...

Sonra... Yeməkxana... Uşaqlar... Hay-küy...
Sübh çağı qəfəsdə cikkilti səsi...
Bu isə hersoqun pəncərəsidi,
Qalıb ilbizlərin şüşədə izi.

Görürəm günəşin nur sellərinə
Baş qoyub dörd yanda şümşadlar yatıb.
Sonra da...
Gözəldi hər yan! Gəl susaq.
Kimsə yox - bulvar da sükuta batıb.

Susub komediya, hətta dram da,
Gözüm keçənlərin qalıb üzündə.
Başqa səhnələrdi burda gördüyüm,
Mən sənə heyranam sükut içində.

Komediya yanğısı

1. Əcdadlar

Hə, biz sənin əcdadınıq!
Bir bax,
igidliyimizlə necə dolub
turş şərabın şüşələri.
Şüşələrin yaşılında
Ayın buz kimi təri.
Günün altındakı insan
Nə istər?
İçib çıxış yolu tapmaq.
O vəhşi çayların sahillərində
Kaş başımı qoyaydım...
Bax,
Biz sənin əcdadınıq,
Hə, elədir!
Su
ağaclara, kollara yığılıbdır;
bir bax: qəsrin altına,
qalanın dövrəsinə, yarğanlara dolubdur
Əvvəlcə sən
yanımıza, qazmaya en,
südü sonra içərsən.
Mən
sürülərin içdiyi yerə gedirəm!
Hə, biz sənin əcdadınıq!
Götür dolablardakı
Cövhərin dadına bax,
Çayımız da hazırdır,
Qəhvəmizə ol qonaq.
- Məzarlıqdan gəlirik
Çiçək çələngləriylə.
Urnaların içini
kaş, quruda biləydim -
sevgiylə!

2. Ruh

Sən ey ölməz Su Pərisi,
Dərinliyi ölç suda.
Dalğalara süvar olub
Şahə qalx, Afrodita.
Ey Norveçin Aqasferi,
Mənə qardan danış sən.
Ey ən qədim qaçqın, oxu,
okean nəğməsindən.
Oxu, mən də əl götürüm,
ətirli içkilərdən.
Stəkandakı güllər də
Gərək deyil heç mənə...
Əfsanə söyləməklə
Azalan deyil təşnə...
Kaş duyaydın susuzluğun
Gətirdiyi ağrıları.
O dəhşətli Hidranın
Sən deyilsən nəğməkarı.

3. Dostlar

Dəli şərab dalğaları
çırpılan sahilə gedək!
Uca dağlardan aşağı
dolu qədəhləri görək!
Ey zəvvarlar, tezcə gəlin,
Yaşıl absent sizi gözlər...
Mənzərələr mənlik deyil,
Həzz nədir bilmirik bizlər...
Yox! Amma çox istərdim,
bu göldə kötüklərin
batdığı yerə enim.
Sonra da köpüklərin
altında yavaş-yavaş,
faniliklər dünyasına
qovuşa biləydim kaş...

4. Miskin arzu

Bəlkə də hardasa qədim bir şəhər
Gözləyir yolumu dan sökülüncə.
Çatacam oraya, oturub səssiz
Baxıb ölümümə şərab içəcəm.
Ağrımı yumşalda bilərdimmi heç
Görəsən, bir azca olsaydı pulum?
Görəsən şimala üz tutub, yoxsa
Cənub diyarlara aparır yolum?
Qətiyyən! Bu necə miskin arzudu!
Artır itkilərim... Beləysə, əgər,
Qoy mən usanmadan səyyah tək qalım.
Məni çağırmasın qoy meyxanələr.

5. Sonuncu

Çöllərdə titrəşən ağ göyərçinlər,
Zülmətdə yol azan nə ki canlı var;
Piyada, ağılda olanlar belə,
Hətta böcəklər də içmək arzular.
Buludlarla dolu göyün üzündə
Qopub da bu ruhdan, əriyib getmək...
Fərq etməz - meşədə, ya çəmənlikdə
şehli bənövşələr içində itmək...

May 1872

Tərcümə edən:
Zahid SARITORPAQ

Ədəbiyyat qəzeti.- 2017.- 4 mart.- S. 6-7.